

THE SUN ALSO RISES

Ernest Hemingway

Copyright © Hemingway Foreign Rights Trust
Copyright © 2025 ovog izdanja Kontrast izdavaštvo

Za izdavača:

Vladimir Manigoda

Glavni i odgovorni urednik:

Ivan Isailović

Izvršna urednica:

Tamara Sokić

Prevod:

Kaliopa Nikolajević

Lektura i korektura:

Tamara Sokić

Dizajn korica:

Heath Kane

Prelom:

Ivan Isailović

Štampa:

F.U.K. d.o.o. Beograd

Tiraž:

1000

Izdavač:

Kontrast izdavaštvo
Terazije 35, Beograd
info@kontrastizdavastvo.rs
kontrastizdavastvo.rs
www.glif.rs

ERNEST HEMINGVEJ

SUNCE SE PONOVO RAĐA

Prevela s engleskog
Kaliopa Nikolajević



KONTRAST
Beograd, 2025.

Ova knjiga je za Hedlija i za Džona Nikanora Hedlija

Svi ste vi jedan izgubljeni naraštaj.

GERTRUDA STAJN U RAZGOVORU

Naraštaj jedan odlazi i drugi dolazi, a zemlja stoji uvijek... Sunce izlazi i zalazi, i opet hiti na mjesto svoje odakle izlazi... Vjetar ide na jug i obrće se na sjever; ide jednako obrćući se, i u obrtanju svom vraća se... Sve rijeke teku u more, i more se ne prepunjava; odakle teku rijeke, onamo se vraćaju da opet teku.

KNJIGA PROPOVJEDNIKOVA

Prva knjiga

Robert Kon je nekada bio bokserski šampion Prinstona u poluteškoj kategoriji. Nemojte misliti da je ta bokserska titula ostavila na mene neki dubok utisak, ali je za Kona mnogo značila. Uopšte nije mario boks, mrzeo ga je u stvari, ali ga je izučio savesno i temeljno da bi suzbio osećanje inferiornosti i bojažljivosti od kojeg je patio u Prinstonu, stoga što su se prema njemu ophodili kao prema Jevrejinu. Bilo je neke unutrašnje utehe u saznanju da može smlatiti svakoga ko se drsko ponaša prema njemu, mada se, budući veoma povučen i savršeno dobar dečko, nikad nije tukao, izuzev u gimnastičkoj dvorani. Bio je zvezda među pulenima Spajdera Kelija. Spajder Keli je svu svoju mladu gospodu učio da se boksuju kao pero-kategorija, bez obzira na to da li su teški pedeset ili sto kilograma. Ali je to, izgleda, odgovaralo Konu. Bio je stvarno vrlo okretan. Bio je tako dobar da ga je Spajder s uživanjem pobedio i zauvek mu spljoštio nos. To je pojačalo Konovu odvratnost prema boksu, ali mu je pružilo neku čudnu satisfakciju, a u svakom slučaju mu popravilo nos. Poslednje godine boravka u Prinstonu preterano je čitao i počeo je da nosi naočare. Nikad nisam sreo nikoga iz njegove generacije ko bi ga se sećao. Nisu se čak sećali ni da je bio bokserski šampion poluteške.

Nepoverljiv sam prema svim otvorenim i prostosrdačnim ljudima, naročito kad se njihove priče podudaraju, i uvek sam podozrevao da Robert Kon možda nikad nije ni bio bokserski šampion poluteške kategorije i da mu je možda neki konj nagazio na lice, ili da se možda njegova majka uplašila ili videla nešto, ili da je kao dete naleteo na nešto. Međutim, najzad mi je Spajder

Keli preko nekog potvrdio tu priču. Ne samo da se Spajder Keli sećao Kona, on se često i pitao šta li je s njim.

Robert Kon je preko svog oca pripadao jednoj od najbogatijih jevrejskih porodica u Njujorku, a preko svoje majke jednoj od najstarijih. U vojnoj školi, gde se pripremao za Princeton, i gde je bio vrlo dobro krilo u fudbalskom timu, niko ničim nije probudio njegovu rasnu svest. Niko nije učinio baš ništa što bi ga navelo da se oseti Jevrejinom i da se stoga ma u čemu razlikuje od ostalih – sve dok nije došao u Princeton. Bio je prijatan dečko, ljubazan dečko i veoma povučen, i stoga je postao ogorčen. To je iskaljivao u boksovanju, i izašao je iz Princetona s bolnom samosvešću i spljoštenim nosom, i prva devojka koja je bila ljubazna prema njemu udala se za njega. Bio je oženjen pet godina, dobio troje dece, izgubio skoro svih pedeset hiljada dolara što mu je otac ostavio – ostatak imanja je pripao njegovoj majci – i nekako se uštavio i postao neprivačan u porodičnom životu bez sreće kraj bogate žene. I baš kad se rešio da napusti svoju ženu, ona je napustila njega i pobešla s nekim minijaturistom. Budući da je mesecima razmišljao da je napusti i da to nije učinio stoga što bi bilo suviše svirepo da je liši sebe, njen odlazak je bio blagotvoran potres.

Udesili su razvod, i Robert Kon ode na Primorje. U Kaliforniji je upao među literate i, pošto mu je još uvek preostalo nešto od onih pedeset hiljada, ubrzo je potpomagao jedan umetnički časopis. Časopis je počeo da izlazi u Karmelu u Kaliforniji, a završio je u Provinstaunu u Masačusetsu. U međuvremenu je Kon, koga su smatrali samo kao dobrog platišu, i čije se ime pojavljivalo na prvoj strani samo kao ime jednog člana savetodavnog odbora, postao jedini urednik. Novac je bio njegov, a pored toga je došao do saznanja da je urednički autoritet lepa stvar. Bilo mu je žao kad je časopis postao suviše skup i kad je morao da ga napusti.

Međutim, u to vreme su mu već i druge stvari zadavale brige. Bila ga je uzela pod okrilje jedna dama koja se nadala da će napraviti karijeru pored časopisa. Bila je veoma energična, a Kon je

bio takve sreće da je uvek morao da bude pod nečijim okriljem. Kad je uvidela da časopis nema prođe, dotična dama se malo razočarala u Kona i rešila je da izvuče što se izvući može, dok se uopšte još nešto može izvući, pa je navalila da odu u Evropu, gde bi Kon mogao pisati. Dođoše u Evropu, gde je dotična dama stekla svoje obrazovanje, i ostadoše tri godine. U toku te tri godine – od kojih je prva protekla u putovanju, ostale dve u Parizu – Robert Kon je imao dva prijatelja: Bredoksa i mene. Bredoks je bio njegov literarni prijatelj. Ja sam mu bio prijatelj s tenisa.

Dama koja ga je držala – ime joj je bilo Frensis – uvidela je krajem druge godine da joj lepota popušta i njen stav prema Robertu se promenio: umesto nemarnog gospodarenja i eksploataisanja, došla je čvrsta rešenost da ga navede na ženidbu. U to vreme je majka odredila Robertu izdržavanje – oko tri stotine dolara mesečno. Ne verujem da je Robert Kon u toku dve i po godine pogledao ijednu drugu ženu. Bio je sasvim srećan, izuzev što je, kao mnogi ljudi koji žive u Evropi, više voleo da je u Americi, a i otkrio je draž pisanja. Pisao je roman; i stvarno, taj roman nije bio tako rđav kao što su kritičari docnije tvrdili, mada je bio vrlo jadan roman. Čitao je mnogo, igrao bridž, igrao tenis i boksovao se u obližnjoj gimnastičkoj dvorani.

Stav njegove dame prema njemu zapazio sam prvi put jedne večeri pošto smo nas troje zajedno večerali. Večerali smo kod „Avenije”, a zatim otišli u kafanu „Versaj” na kafu. Posle kafe smo popili nekoliko konjaka, i ja rekoh da moram da idem. Kon je predlagao da nas dvojica odemo krajem nedelje negde na izlet. Želeo je da izađe van grada i da dobro propešači. Predložio sam da skoknemo do Strazbura i da odšetamo do Sent Odile ili ma kod drugog visa u Alzasu.

„Poznajem u Strazburu jednu devojkicu koja nam može pokazati grad”, rekoh.

Neko me gurnu ispod stola. Pomislio sam da je to slučajno i nastavio sam: „Tamo je već dve godine i zna sve što treba znati o tom gradu. Sjajna devojkica.”

Ponovo me neko gurnu ispod stola. Tada sam pogledao Frensis, Robertovu damu – bila se narogušila i lice joj se smračilo.

„Do đavola”, rekoh, „zašto baš u Strazbur? Mogli bismo otići do Briža ili do Ardena.”

Konu je, izgleda, laknulo. Niko me više nije gurao. Poželeo sam laku noć i pošao. Kon reče da hoće da kupi novine i da se prošetata sa mnom do ugla.

„Za ime božje”, reče, „šta si morao da pričaš o toj devojci u Strasburu? Zar nisi video Frensis?”

„Ne, šta imam da je gledam? Ako poznajem neku Amerikanku što živi u Strazburu, šta se to, brate, tiče Frensis?”

„Nije stvar u tome. Svaka devojka. Ne bih mogao otići, i gotovo.”

„Ne budi smešan.”

„Ne poznaješ ti Frensis. Svaka devojka uopšte. Zar nisi video kako je izgledala?”

„E, pa onda hajdemo u Sanlis”, rekoh.

„Nemoj da se ljutiš.”

„Ne ljutim se. Sanlis je zgodno mesto; možemo da odsednemo kod ‘Velikog jelena’, da prošvrljamo po šumi i da se vratimo kući.”

„Zbilja, to bi bilo fino.”

„Dobro, videćemo se sutra na tenisu”, rekoh.

„Laku noć, Džejk”, reče on i pođe natrag ka kafani.

„Zaboravio si da uzmeš novine”, rekoh.

„Stvarno.” Pošao je sa mnom do kioska na uglu. „Ne ljutiš se, Džejk, zar ne?” Okrenuo se s novinama u ruci.

„Ne, zašto bih?”

„Vidimo se na tenisu”, reče. Posmatrao sam ga kako se vraća u kafanu držeći novine. Bio mi je skoro simpatičan; ona mu je očevidno zagorčavala život.

II

Te zime Robert Kon ode u Ameriku sa svojim romanom, koji je primio jedan sasvim dobar izdavač. Čuo sam da je njegov odlazak izazvao strašnu svađu i da ga je Frensis tu izgubila, jer je u Njujorku nekoliko žena bilo ljubazno prema njemu, a kad se vratio, bio je sasvim izmenjen. Amerikom se oduševljavao više no ikad i nije bio više tako prostosrdačan niti je bio više tako ljubazan. Izdavači su prilično bučno hvalili njegov roman i to mu je, reklo bi se, udarilo u glavu. Zatim, neke žene su se bile potrudile da budu ljubazne prema njemu, tako da su mu se svi vidici promenili. U toku četiri godine njegov vidokrug je bio ograničen isključivo na njegovu ženu. Tri godine, ili skoro tri godine, za njega ništa nije postojalo sem Frensis. Ubeđen sam da nikad u životu nije bio zaljubljen.

Bio se oženio dok je preboljevao one mučne dane koje je doživeo u koledžu, a Frensis ga je osvojila dok je preboljevao saznanje da nije predstavljao sve za svoju ženu. Zaljubljen još nije bio, ali je uvideo da predstavlja privlačan objekt za žene i da činjenica da je nekoj ženi stalo do njega, i da želi da živi s njim, ne predstavlja baš neko božansko čudo.

To ga je izmenilo, tako da nije bio više toliko prijatan za društvo. Pored toga, igrajući u nekim prilično krupnim partijama bridža sa svojim njujorškim poznanicima u veće sume no što su mu mogućnosti dozvoljavale, imao je sreću i dobio je nekoliko stotina dolara. Usled toga je postao vrlo uobražen u svoj bridž; više puta je govorio kako bi čovek mogao u svako doba živeti od bridža, ako bi bio primoran na to.

Zatim, postojala je još jedna stvar. Čitao je V. H. Hadsona. To zvuči kao nevino zanimanje, ali je Kon nanovo i nanovo čitao *Purpurnu zemlju*. *Purpurna zemlja* je vrlo kobna knjiga kad se čita suviše kasno u životu. U njoj se priča o sjajnim imaginarnim ljubavnim avanturama jednog savršenog engleskog džentlmena u nekoj neobično romantičnoj zemlji, čiji su predeli vrlo dobro opisani. Ako uzme tu knjigu za vodiča o tome šta je život, čovek od trideset i četiri je isto tako naoružan protiv životnih opasnosti kao i čovek koji bi u istim godinama upao iz nekog francuskog manastira pravo u Volstrit, snabdeven kompletom praktičnijih Eldžerovih dela. Kon je, verujem, primao svaku reč u *Purpurnoj zemlji* isto tako doslovno kao da se nalazi u nekom izveštaju R. G. Dana. Da se razumemo: ograđivao se u izvesnoj meri, ali je, sve u svemu, za njega knjiga bila na svome mestu. Imala je sve što treba da mu zavrti mozak. Nisam ni znao koliko mu je zavrtela mozak, dok mi jednog dana nije došao u kancelariju.

„Zdravo, Roberte”, rekoh. „Došao si da mi praviš društvo?”

Trebalo je da spremim reportažu za poštu, za voz što hvata brod, a on mi je pomogao otprilike na polovini posla.

„Znaš li neke tračeve?” upitah ga.

„Ne znam.”

„Zar se niko ne razvodi u tvom visokom društvu?”

„Ne. Slušaj, Džejk. Da li bi pošao sa mnom u Južnu Ameriku kad bih ja snosio trošak za obojicu?”

„Zašto baš ja?”

„Zato što govoriš španski. A bilo bi i zanimljivije udvoje.”

„Ne”, rekoh. „Volim ovaj grad, a na leto idem u Španiju.”

„Celog svog života sam žudeo za jednim takvim putovanjem”, reče Kon. Seo je. „Ostareću, a neću otići.”

„Ne budi lud”, rekoh. „Možeš ići gde god hoćeš. Pun si para.”

„Znam. Ali ne mogu da se odlučim.”

„Ne sekiraj se”, rekoh. „Sve su ti zemlje baš kao i na filmu.”

Ipak, bilo mi ga je žao. Nije mu bilo lako.

„Ne mogu da podnesem pomisao da mi život tako brzo prolazi, a u stvari ga ne proživljavam.”

„Niko ne proživljava ceo svoj život sem toreadora.”

„Šta me se tiču toreadori. Njihov je život nenormalan. Želeo bih da se vratim prirodi u Južnoj Americi. To bi bilo sjajno putovanje.”

„Jesi li ikad pomislio da odeš u lov u Britansku Istočnu Afriku?”

„Nisam. To ne bih voleo.”

„Tamo bih pošao s tobom.”

„Ne, to me ne interesuje.”

„Zato što nisi nikad pročitao neku knjigu o tome. Uzmi pa pročitaj neku knjigu punu ljubavnih doživljaja sa bajnim sjajnim crnim princezama.”

„Hoću da idem u Južnu Ameriku.”

Imao je neku upornu, jevrejsku, tvrdoglavu žicu.

„De, da sidemo i popijemo koju.”

„Nemaš posla?”

„Nemam”, rekoh. Sidosmo niz stepenice do kafane u prizemlju. Pronašao sam da je to najbolji način da se čovek otarasi prijatelja. Kad popijete koju, treba samo da kažete: „Nego, moram da se vratim i pošaljem neke telegrame”, i sve je u redu. Vrlo je važno pronaći takve zgodne izgovore u novinarskom poslu, u kome toliko značajnu ulogu igra pravilo da čovek nikad ne sme ostavljati utisak da radi. I tako sidosmo u bar i poručismo viski sa sodom. Kon baci pogled na boce po policama duž zida. „Prijatno mesto”, reče.

„Ima more pića”, složih se ja.

„Slušaj, Džejk”, pognu se on nad šank. „Zar nisi nikad imao osećanje da ti život prolazi, a da ga ne iskorišćuješ? Jesi li svestan toga da si već proživio polovinu svoga života?”

„Da, s vremena na vreme.”

„Znaš li da ćemo kroz nekih trideset i pet godina biti mrtvi?”

„Luk i voda, Roberte”, rekoh. „Luk i voda.”

„Ozbiljno govorim.”

„Zbog toga se baš ne sekiram”, rekoh.

„A trebalo bi.”

„Sekirao sam se ja dovoljno u svoje vreme. Raskrstio sam s tim.”

„Nego, ja bih da idem u Južnu Ameriku.”

„Slušaj, Roberte, otići u neku drugu zemlju ne vodi ničemu. Sve sam ja to pokušao. Ne možeš pobeći od sebe time što ćeš se seliti iz mesta u mesto. Ničemu to ne vodi.”

„Ali ti nisi nikad bio u Južnoj Americi.”

„Do đavola s Južnom Amerikom! Ako odeš tamo u svom sadašnjem raspoloženju, biće ti isto kao i ovde. Ovo je fini grad. Zašto ne počneš da živiš svoj život u Parizu?”

„Sit sam Pariza, a sit sam i Latinskog kvarta.”

„Kloni se Kvarta. Protumaraj za svoj račun, pa da vidiš šta ćeš doživeti.”

„Ništa neću doživeti. Jedne noći sam išao sam i ništa nisam doživeo, samo što me je zaustavio jedan žaca na biciklu i zatražio mi legitimaciju.”

„Zar nije grad lep u noći?”

„Ne marim za Pariz.”

Tu smo dakle. Bilo mi ga je žao, ali se tu ništa nije moglo učiniti, jer bi čovek odmah naleteo na dve tvrdoglave ideje: Južna Amerika bi sve to popravila i – on ne mari za Pariz. Prvu ideju je primio iz neke knjige, a pretpostavljam da je i druga potekla iz neke knjige.

„Nego”, rekoh, „moram da odem gore i da pošaljem neke telegrame.”

„Stvarno moraš da ideš?”

„Da, moram poslati te telegrame.”

„Nemaš ništa protiv da pođem gore i posedim u kancelariji?”

„Ne, hajde gore.”

Sedeo je u prednjem odeljenju i čitao novine i „Editor and publisher”, a ja sam svojski radio dva sata. Zatim sam izdvojio kopije i udario potpis, stavio materijal u nekoliko velikih omota od manile i zazvonio po dečka da ih odnese na stanicu Sen Lazar.

Prešao sam u drugu sobu – a tamo Robert Kon spava u velikoj naslonjači. Zaspao je s glavom naslonjenom na ruke. Nije mi bilo milo što ga budim, ali sam hteo da zaključam kancelariju i da se izgubim. Stavih mu ruku na rame. On odmahnu glavom. „Ne mogu to da učinim”, reče i zagnjuri glavu dublje među ruke. „Ne mogu to da učinim. Ništa me ne može naterati na to.”

„Roberte”, rekoh i prodrmah ga za rame. On otvori oči. Smešio se i žmirkao.

„Jesam li maločas glasno govorio?”

„Nešto. Ali nerazgovetno.”

„Gospode, da gadnog sna!”

„Uspavala te pisaća mašina?”

„Verovatno. Cele prošle noći nisam spavao.”

„Šta je bilo?”

„Razgovor”, reče.

Mogao sam zamisliti. Imam gadnu naviku da zamišljam scene u spavaćim sobama svojih prijatelja. Odosmo do kafane „Napoliten” da popijemo po jedan aperitiv i da posmatramo večernju gomilu na bulevaru.